

แนวทางการใช้สื่อท้องถิ่นเพื่อการสื่อสารสุขภาพในภาคตะวันออก

Local Media Using Guideline for Health Communication in Eastern Region

หนึ่งทัย ขอผลกลาง* และกันตภณ แก้วสง่า

*สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

โทรศัพท์ : 09-4361-5149 E-mail : neungthat@sut.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ศักยภาพ บทบาท ปัจจัยที่เป็นปัญหาและอุปสรรค ความพึงพอใจและความคาดหวัง พร้อมทั้งแสวงหา แนวทางที่พึงประสงค์ในการใช้สื่อท้องถิ่นเพื่อการ สื่อสารสุขภาพในภาคตะวันออกให้เกิดประโยชน์ สูงสุด เก็บข้อมูลในจังหวัดชลบุรีและจังหวัด ฉะเชิงเทรา เก็บข้อมูลด้วยเครื่องมือการวิจัย 3 ประเภท ได้แก่ (1) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สำหรับบริหารสื่อท้องถิ่น จำนวน 80 (2) แบบสอบถามประชาชนที่เปิดรับสื่อท้องถิ่น จำนวน 400 คน (3) แบบวิเคราะห์เนื้อหาสื่อท้องถิ่นทั้ง 5 ประเภท ได้แก่ สถานีวิทยุกระจายเสียงคลื่นหลัก สถานี วิทยุชุมชน หอกระจายข่าว หนังสือพิมพ์ และเคเบิลทีวี จำนวน 9 สื่อ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิง ปริมาณวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ข้อมูล โดย การจำแนก แยกแยะและจัดกลุ่มข้อมูล

ผลการวิจัย พบว่า (1) ศักยภาพของสื่อ ท้องถิ่นสื่อท้องถิ่นมีศักยภาพด้านผู้บริหาร คือ ผู้บริหารดำเนินการจัดผังรายการและสัดส่วนของ รายการ ศักยภาพด้านความร่วมมือจากหน่วยงาน ราชการ คือ หน่วยงานราชการสนับสนุนข้อมูล เกี่ยวกับสุขภาพ และศักยภาพด้านคุณลักษณะของ

สื่อ คือ อยู่ใกล้ชิดประชาชนนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับ สุขภาพในท้องถิ่น (2) บทบาทของสื่อท้องถิ่น คือ การแจ้งข้อมูลข่าวสาร การให้ความรู้ และ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยแก่ ประชาชนในท้องถิ่น (3) ปัจจัยที่เป็นปัญหาและ อุปสรรคในการสื่อสารสุขภาพได้แก่ ขาดอิสระใน การดำเนินงานเพราะอยู่ในกำกับของภาครัฐ ขาด งบประมาณทำให้การดำเนินงาน ความนิยมสื่อ ท้องถิ่นลดลงในทุกกลุ่มเป้าหมาย นักสื่อสาร สุขภาพบางคนขาดทักษะการสื่อสารทำให้สื่อสาร กันผิดพลาด(4)ความพึงพอใจและความคาดหวัง ของประชาชนที่มีต่อสื่อท้องถิ่น ประชาชนมีความ พึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ที่ระดับเฉย ๆ ในด้านความ ใกล้ชิด เข้าถึงง่าย ส่วนความคาดหวังประชาชน คาดหวังโดยภาพรวมอยู่ที่ระดับมาก โดยคาดหวังว่า สื่อท้องถิ่นควรนำเสนอเรื่องสุขภาพมากกว่านี้ ควร พัฒนารูปแบบรายการให้มีความน่าสนใจ (5) แนวทางที่พึงประสงค์ในการใช้สื่อท้องถิ่นเพื่อ การสื่อสารสุขภาพในภูมิภาคตะวันออกให้เกิด ประโยชน์สูงสุดมีดังนี้(5.1) ด้านการสื่อสารสุขภาพ ที่พึงประสงค์ ควรการให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย ในเชิงรุกอย่างต่อเนื่อง (5.2) ด้านเนื้อหาสุขภาพ อนามัยที่พึง ประสงค์ ควร ให้ความรู้เรื่อง การรับประทานอาหารที่นำไปสู่โรคต่าง ๆ (5.3) ด้านบทบาทที่พึงประสงค์ได้แก่ บทบาทในการให้

ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย บทบาทในการรณรงค์ เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคภัยไข้เจ็บ ส่วน เสนอแนะ ดังนี้ (1) ด้านผู้บริหารหรือผู้นำชุมชน ควรทำหน้าที่ในการกระจายข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพ เพิ่มมากขึ้น (2) ด้านเนื้อหา วิทยุชุมชนเป็นธุรกิจ มากขึ้น มุ่งเน้นการโฆษณาขายของมากเกินไป ควร นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพเพิ่มมากขึ้น

คำสำคัญ: สื่อท้องถิ่น; การสื่อสารสุขภาพ

Abstract

This research aims to study the potential, roles, problematic factor and obstacles, satisfaction and expectations. As well as seeking desirable ways to use local media. For Health Communication in Eastern Region to have Maximum benefit. Data collection in Chonburi and Chachoengsao. Data collection with 3 types of research tools: (1) Semi-structured interview for 80 local media executives. (2) Public questionnaires who local media exposure 400 people. (3) A content analysis of local media in 5 categories. These include major radio stations, community radio stations, broadcast tower, newspaper, and cable TV 9 Media. Data analysis with quantitative analysis, descriptive statistics, including the percentage, average, standard deviation. Qualitative data analysis by classification, identify and group information.

The research findings were (1) the potential of local media, local media have the potential for executives.Executives organized the

program and the proportion of list. The potential for cooperation from government agencies is that government agencies support health information. And the potential for media features is stay close to the people offering information on local health. (2) The role of local media is to inform information. Education and public relations health information for local people. (3)Factors that problems and obstacles in health communication are lack of freedom of operation because they are under the supervision of the government. Lack of budget makes operation. The popularity of local media decreased in all target groups. Some health communicators lack communication skills, so communication fails. (4) Citizen satisfaction and expectations toward local media. The public satisfaction is overall at the dormant level in terms of proximity and accessibility. Expectations of the people are expected the overall picture to be at a high level. By expecting, Local media should offer more health. Should develop a list of interest. (5) The approach is desirable to use local media to health communication in Eastern region to maximize the benefits are as follows. (5.1) Health communication is desirable. Health education should be continuously proactive (5.2) the content of health care desired. Should educate about eating leads to various diseases. (5.3) Desirable roles include the role of health education. The role of the campaign for immunization against diseases is as follows. (1) Management or community leaders. Should serve to spread the news about

health more. (2) The content of community radio is more business. Focus on advertising sales too much . Should present information on health is increasing.

Keywords: Local Media; Health Communication

บทนำ

การสื่อสารนับเป็นกลไกหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมในฐานะเครื่องมือที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารมวลชน การสื่อสารภายในองค์กร รวมถึงการสื่อสารสาธารณะ ในการพัฒนาสุขภาพอนามัยทั้งระดับปัจเจกบุคคลไปจนถึงระดับสังคม การสื่อสารนับว่าเข้ามามีบทบาทอย่างต่อเนื่องตลอดมา นับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน และนับว่ายังมีบทบาทมากขึ้นตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารและตามการพัฒนาระบบการสื่อสารรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะในปัจจุบัน เมื่อข่าวสารข้อมูลทวีจำนวนขึ้นและเมื่อประเด็นสุขภาพอนามัยได้รับความสนใจมากขึ้นตามลำดับส่งผลให้การสื่อสารในประเด็นด้านสุขภาพทวีความสำคัญตามไปด้วยในฐานะเครื่องมือที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ ข่าวสาร โน้มน้าวใจ หรือรณรงค์เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตามที่คุณสื่อสารปรารถนา

การสื่อสารสุขภาพมีความสำคัญต่อการพัฒนาระบบสุขภาพในสังคม นักวิชาการจึงมีความพยายามสร้างแนวทางการศึกษา (approach) ในการศึกษาด้านสุขภาพที่นอกเหนือไปจากกรอบแนวคิดเดิมที่ให้ความสำคัญต่อการศึกษาด้านชีวเคมี การดูแลสุขภาพเบื้องต้น และการฟื้นฟูสุขภาพใน

ยามเจ็บป่วย ตลอดระยะเวลาสองทศวรรษที่ผ่านมาของการเกิดแนวทางการสื่อสารสุขภาพ ได้กระตุ้นให้นักวิชาการพยายามแสวงหากระบวนการทัศน์ใหม่ โดยเน้นความหมายที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับสุขภาพในหลายมิติ ภายใต้บริบทต่าง ๆ ผ่านกระบวนการศึกษาวิจัยทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ และให้ความสำคัญต่อการสื่อสารทุกระดับในฐานะเป็นองค์ประกอบสำคัญของสังคมที่มีผลต่อการดำรงอยู่และการสร้างความหมายเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้รับและผู้ส่งสาร^[20] ในการสร้างความหมายเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างคู่สื่อสาร มิได้มีเพียงการส่งข่าวสารด้านสุขภาพ (health message) เท่านั้น หากแต่ยังมีองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เชื่อมประสานกันเป็นส่วนหนึ่งของการสื่อสารสุขภาพ เพื่อตอบสนองต่อการมีสุขภาพที่ดีสำหรับกลุ่มเป้าหมายในระดับแตกต่างกันไป ทั้งนี้ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารสุขภาพดังกล่าว มักประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญ^[19] ได้แก่ (1) การให้ความรู้เรื่องสุขภาพ (health education) หมายถึง กิจกรรมการส่งเสริมให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดี โดยอาศัยวิธีแจ้งให้ทราบ (2) การตลาดเพื่อสังคม (social marketing) หมายถึง กิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพ หรือ การเปลี่ยนพฤติกรรมทางสุขภาพไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ (3) การเรียกร้องสิทธิ (advocacy) หมายถึง กิจกรรมการใช้สื่อมวลชนในการเรียกร้องสิทธิที่พึงมีพึงได้ (4) การสื่อสารความเสี่ยง (risk communication) หมายถึง กิจกรรมเกี่ยวกับการสื่อสารสุขภาพสำหรับบุคคลเฉพาะกลุ่ม (5) การสื่อสารกับผู้ป่วย (patient communication) หมายถึง การให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานะด้านสุขภาพเพื่อการบำบัดรักษา การให้ความรู้ความเข้าใจในรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ (6) การให้ข้อมูลด้านสุขภาพ (consumer

health communication) หมายถึง การให้ข้อมูล เพื่อให้บุคคลเข้าใจสุขภาพตนเอง และสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับสุขภาพของตนเองหรือของครอบครัวได้ (7) การใช้สื่อใหม่ (new media) หมายถึง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการสื่อสารสุขภาพ เช่น อินเทอร์เน็ต ซึ่งสามารถนำมาใช้เสริมกับการสื่อสารประเภทอื่นๆ ได้

จากการจำแนกการสื่อสารสุขภาพออกเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าว เมื่อนำมาพิจารณาการสื่อสารสุขภาพในสังคมไทย สื่อท้องถิ่นที่เป็นช่องทางการสื่อสารที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุดมีบทบาทในการให้ข้อมูลข่าวสารเรื่องสุขภาพอนามัย ประกอบด้วยกิจกรรมการสื่อสารครบถ้วนหรือไม่ และมีปัจจัยใดที่ส่งผลต่อความสำเร็จและล้มเหลวต่อการให้ความรู้ข้อมูลอันเกี่ยวข้องกับกิจกรรมดังกล่าว

จากความสำคัญของสื่อมวลชน โดยเฉพาะสื่อท้องถิ่นในฐานะเป็นเครื่องมือในการเรียกร้องสิทธิของผู้บริโภค สื่อมวลชนยังคงเป็นช่องทางสำคัญในกระบวนการสื่อสารเรื่องสุขภาพไม่แตกต่างไปจากในอดีต ด้วยความเชื่อพื้นฐานว่าสื่อมวลชนเป็นกลไกสำคัญที่สามารถส่งข้อมูลข่าวสารไปยังผู้รับสารจำนวนมากในเวลาอันรวดเร็ว และมีอิทธิพลต่อผู้รับสารในด้านการให้ความรู้ เปลี่ยนแปลงทัศนคติ หรือก่อให้เกิดพฤติกรรม^[15] กระนั้นก็ตาม ข้อบกพร่องที่พบในการใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชนในฐานะช่องทางการเผยแพร่ข่าวสารก็ยังคงมีอยู่ไม่น้อย เช่น สื่อมวลชนมีจุดด้อยในด้านการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นไปในเชิงรับมากกว่าเชิงรุก การใช้สื่อยังคงเป็นการสื่อสารทางเดียว ความถี่และความต่อเนื่องของ

การใช้สื่อมวลชนยังคงมีน้อยและไม่สม่ำเสมอเป็นต้น^[7] ดังนั้น ประเด็นที่ควรให้ความสนใจศึกษาเกี่ยวกับสื่อมวลชนและการสื่อสารสุขภาพ คือ บทบาทและความสำคัญของสื่อมวลชนที่ปรากฏอยู่ในกระบวนการทัศน์ของการสื่อสารสุขภาพ และปัจจัยที่มีต่อการแสดงบทบาทของสื่อมวลชนในฐานะกลไกสำคัญของการสื่อสารสุขภาพในสังคมไทย

เมื่อพิจารณางานวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารสุขภาพ จากการศึกษาค้นคว้าของนักวิชาการที่ได้รับการยอมรับตลอดระยะเวลา 10 ปี (พ.ศ. 2550 - 2559) สามารถสรุปข้อค้นพบได้ 5 ประเด็นได้แก่ (1) ประชาชนมีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเอง เช่น กินอาหารครบ 3 มื้อทุกวัน ล้างมือก่อนกินอาหาร เป็นต้น^[4] (2) สื่อรณรงค์สุขภาพเรื่องสุขภาพ ได้แก่ สื่อเสียง สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อรณรงค์ เช่น ละครและสโปตรณรงค์ แผ่นพับ ภาพพลิก และบอร์ดสุขภาพ เป็นต้น^[17] (3) ระบบการเผยแพร่สื่อสิ่งพิมพ์สุขภาพ จะต้องมีการกลไกนำสื่อสิ่งพิมพ์ไปถึงประชาชน^[9] (4) การสร้างเครือข่ายการสื่อสารสุขภาพ ให้เป็นแหล่งค้นคว้าวิจัยที่มีเนื้อหาสาระด้านสุขภาพครบถ้วน ถูกต้อง ทันสมัย^[9] และ (5) นักสื่อสารสุขภาพเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดที่จะทำให้เกิดการเขียนสื่อสิ่งพิมพ์สุขภาพ^[9] จากสถานการณ์และความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจศึกษาถึงสถานการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับการสื่อสารสุขภาพในภูมิภาคต่าง ๆ ความพึงพอใจและความคาดหวังของประชาชนผู้รับสารที่มีต่อการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยจากสื่อ โดยเฉพาะสื่อท้องถิ่น รวมทั้งแสวงหาแนวทางที่พึงประสงค์ในการพัฒนาศักยภาพของสื่อท้องถิ่นในการสื่อสารสุขภาพไปยังประชาชนโดยผู้วิจัยกำหนดขอบเขตในการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียง

เป็นภูมิภาคที่มีโรงงานอุตสาหกรรมอยู่เป็นจำนวนมาก เกิดการอพยพย้ายถิ่นของแรงงาน พื้นที่บางส่วนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมของภาคตะวันออก ส่งผลให้ภาคตะวันออกประสบปัญหาด้านคุณภาพชีวิตลดลง เนื่องจากภาวะแข่งขันที่สูงขึ้น ปัญหาด้านสุขภาพเนื่องจากอยู่ในเขตอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ และปัญหาสิ่งแวดล้อม **การจราจรติดขัด**มลภาวะเป็นพิษ ดังนั้น แนวทางที่พึงประสงค์ในการดำเนินการดังกล่าว นอกจากกลไกทางการแพทย์ในการรักษาพยาบาลแล้ว การให้ความรู้จากสื่อที่อยู่ในท้องถิ่นซึ่งเป็นสื่อใกล้ตัว เพื่อเป็นการป้องกัน จึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการให้การสื่อสารสุขภาพเพื่อการ “ป้องกัน” แทนการ “รักษา” ไปยังประชาชน

จากสถานการณ์และความจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องแนวทางการใช้สื่อท้องถิ่นเพื่อการสื่อสารสุขภาพในภาคตะวันออกเพื่อสำรวจสถานการณ์เกี่ยวกับสื่อท้องถิ่นและแนวทางการใช้สื่อท้องถิ่นเพื่อการสื่อสารสุขภาพแก่ประชาชนในภาคตะวันออก เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ กำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์จากสื่อท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรมในการสื่อสารสุขภาพไปสู่ประชาชนในชนบท

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของสื่อท้องถิ่นเพื่อการสื่อสารสุขภาพในภาคตะวันออก
2. เพื่อศึกษายาทบาทของสื่อท้องถิ่นในภาคตะวันออกในฐานะเป็นกลไกของการสื่อสารสุขภาพไปยังประชาชน
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการสื่อสารสุขภาพในภาคตะวันออก

4. เพื่อศึกษาพึงพอใจและความคาดหวังของประชาชนในภาคตะวันออกที่มีต่อสื่อท้องถิ่นและเนื้อหาสารเพื่อการสื่อสารสุขภาพ

5. เพื่อแสวงหาแนวทางที่พึงประสงค์ในการใช้สื่อท้องถิ่นเพื่อการสื่อสารสุขภาพในภาคตะวันออกให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยดังกล่าวเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed method) มุ่งศึกษายาทบาทหน้าที่ ศักยภาพของสื่อมวลชนท้องถิ่นในภาคตะวันออก

1.4.1 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างการศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาจังหวัดที่มีจำนวนประชากรเป็นจำนวนมาก 2 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชลบุรีและจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยจำแนกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ (1) ศึกษาจากแบบสอบถามประชาชนจำนวน 400 คน แบ่งเป็นจังหวัดละ 200 คน (3) วิเคราะห์เนื้อหาสื่อท้องถิ่น 5 ประเภท จำนวน 9 สื่อ (3) สัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างนักสื่อสารสุขภาพ จำนวน 18 คน (4) การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างประชาชนที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกได้แก่ จังหวัดชลบุรี และจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 80 คน (4) การจัดเวทีประชาคมผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 9 คน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้การนำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพ

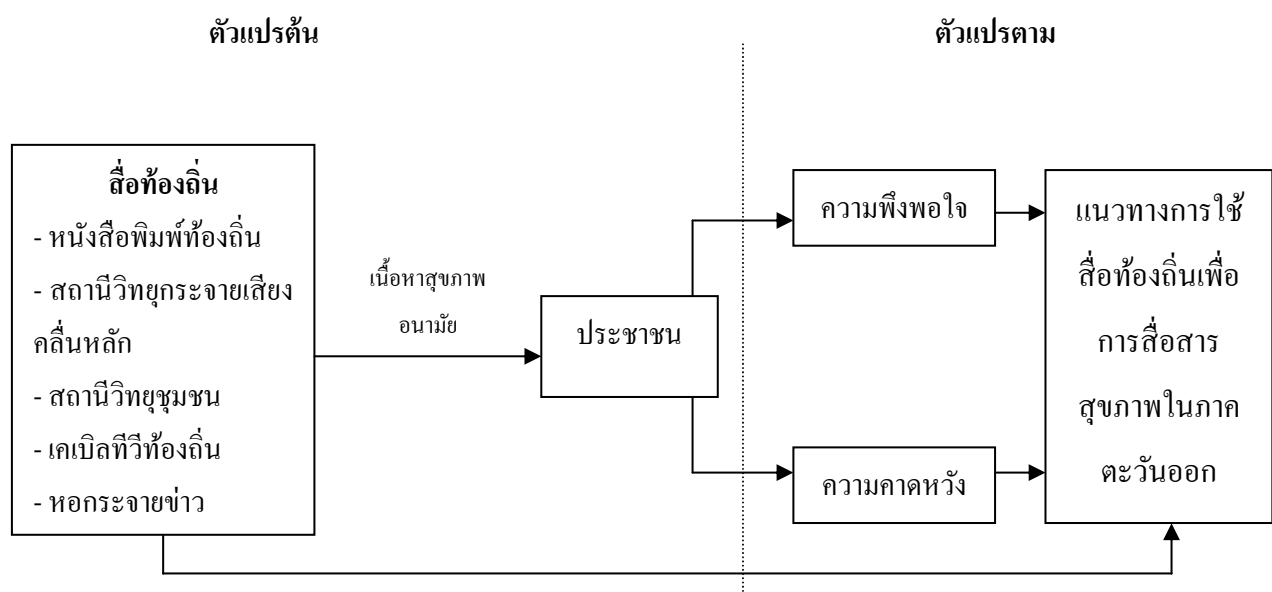
1.4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหาการศึกษาการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษายาทบาทหน้าที่ ศักยภาพของสื่อมวลชนท้องถิ่นในภาคตะวันออกในการให้ความรู้ ให้ข้อมูลข่าวสาร เป็นเวทีแสดงความคิดเห็น รวมทั้งมีบทบาทในการรณรงค์ในประเด็นสุขภาพอนามัย อันได้แก่ ด้านโรคภัยไข้เจ็บ ด้านสุขอนามัยทั่วไป ด้านโภชนาการ ด้านการออกกำลังกาย และ

ด้านยาเสพติด โดยศึกษาหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เเคเบิลทีวีท้องถิ่น วิทยุชุมชน วิทยุกระจายเสียง (หรือวิทยุคลื่นหลัก) และหอกระจายข่าวหรือเสียงตามสายในชุมชน รวมทั้งศึกษาความต้องการของประชาชนในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีต่อการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนท้องถิ่นในการสื่อสารสุขภาพ จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาถอดบทเรียน และสังเคราะห์แนวทางที่พึงประสงค์ร่วมกับนักสื่อสารสุขภาพในท้องถิ่นในการพัฒนาศักยภาพด้านการสื่อสารสุขภาพของสื่อท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่และระยะเวลา การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาจังหวัดที่มีประชากร

เป็นจำนวนมาก 2 จังหวัด และเป็นจังหวัดที่มีโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมาก เสี่ยงต่อการเกิดโรคภัย ได้แก่ จังหวัดชลบุรี ซึ่งศึกษาอำเภอที่มีจำนวนประชากรมากที่สุด 5 อันดับแรก คือ เมืองชลบุรี เมืองพัทยา อำเภอพนัสนิคม อำเภอบ้านบึง อำเภอสัตหีบ ตามลำดับ และจังหวัดฉะเชิงเทรา มุ่งศึกษาอำเภอที่มีขนาดประชากรจำนวนมาก 5 อันดับแรก ดังนี้ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา อำเภอบางน้ำเปรี้ยวอำเภอสนามชัยเขต อำเภอพนมสารคาม และอำเภอบางปะกงดำเนินการวิจัยระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2556 ถึง เดือนกันยายน พ.ศ. 2558

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากร ในงานวิจัยนี้ ได้กำหนดประชากรจำนวนทั้งสิ้น 3 กลุ่ม ดังนี้

1.1 สื่อท้องถิ่น ได้แก่ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น วิทยุกระจายเสียงคลื่นหลัก วิทยุชุมชน เคเบิลทีวีท้องถิ่น หอกระจายข่าวซึ่งเป็นสื่อที่เปิดให้บริการ

ภายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดชลบุรี และ จังหวัดฉะเชิงเทรา

1.2 สื่อท้องถิ่นที่ทำหน้าที่เป็นนักสื่อสารสุขภาพ ได้แก่ นักจัดรายการวิทยุกระจายเสียงคลื่นหลัก นักจัดรายการวิทยุชุมชน ผู้รับผิดชอบการออกอากาศหอกระจายข่าวหรือเสียงตามสาย

ผู้สื่อข่าวและบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ซึ่งทำหน้าที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพอนามัย ในภาคตะวันออกเฉียงใต้แก่ จังหวัดชลบุรี และจังหวัด ฉะเชิงเทรา

1.3 ประชาชนที่เป็ครับสื่อท้องถิ่นและอาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงใต้แก่ จังหวัดชลบุรี และจังหวัดฉะเชิงเทราซึ่งมีอายุระหว่าง 18 – 50 ปี

2. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ผู้วิจัยใช้การสุ่มแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (non – probability sampling) ด้วยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ดังนี้

2.1 สื่อท้องถิ่น ได้แก่ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น วิทยุกระจายเสียงคลื่นหลัก วิทยุชุมชน เคเบิลทีวีท้องถิ่น หอกระจายข่าวโดยกำหนดให้สื่อท้องถิ่นทั้ง 5 ประเภทเป็นกลุ่มตัวอย่าง จังหวัดละ 1 สื่อ รวมจำนวนทั้งสิ้น 9 สื่อ (จังหวัดฉะเชิงเทราไม่มีสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยประจำจังหวัด) ประกอบด้วย

2.2 สื่อท้องถิ่นที่ทำหน้าที่เป็นนักสื่อสารสุขภาพ ได้แก่ นักจัดรายการวิทยุกระจายเสียงคลื่นหลัก นักจัดรายการวิทยุชุมชน ผู้รับผิดชอบการออกอากาศหอกระจายข่าวหรือเสียงตามสาย ผู้สื่อข่าวและบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจำนวน 18คน

2.3 ประชาชนที่เป็ครับสื่อท้องถิ่นและอาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงใต้แก่ จังหวัดชลบุรี และจังหวัดฉะเชิงเทราที่มีอายุระหว่าง 18 – 50 ปี ผู้วิจัยแบ่งประชาชนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ศึกษาความพึงพอใจและความคิดเห็น ในการทำหน้าที่สื่อสารสุขภาพของสื่อท้องถิ่น โดยการศึกษาความพึงพอใจของประชาชนในการสื่อสารสุขภาพของสื่อท้องถิ่น ผู้วิจัยนำไปหาตัวอย่างโดยใช้ตาราง

Table for Determinating Sample size Form a Given Population (Taro Yamane) ด้วยความเชื่อมั่น 95% จะได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรใน 2 จังหวัด จำนวน 400 คน (เฉลี่ยจังหวัดละ 200 คน) กลุ่มที่ 2 ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนในการสื่อสารสุขภาพของสื่อท้องถิ่น โดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดชลบุรี และจังหวัดฉะเชิงเทราจำนวนทั้งสิ้น 80 คน แบ่งเป็นจังหวัดละ 40 คน ซึ่งในแต่ละจังหวัดจะประกอบด้วย 5 อำเภอ อำเภอละ 8 คน ทั้งนี้ จังหวัดชลบุรี ดำเนินการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงจากประชากรในอำเภอที่มีจำนวนประชากรที่มีจำนวนมาก 5 อันดับแรก

2.4 สื่อท้องถิ่นที่ทำหน้าที่เป็นนักสื่อสารสุขภาพ ได้แก่ นักจัดรายการวิทยุกระจายเสียงคลื่นหลัก นักจัดรายการวิทยุชุมชน ผู้รับผิดชอบการออกอากาศหอกระจายข่าวหรือเสียงตามสาย ผู้สื่อข่าวและบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว ผู้วิจัยกำหนดให้เป็นกลุ่มผู้เข้าร่วมการจัดเวทีประชาคม จำนวน 1 ครั้ง เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้การนำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพ จำนวน 9 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

กำหนดให้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม แบบวิเคราะห์เนื้อหา และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างมีจำนวน 2 ฉบับ) ดำเนินการเก็บรวบรวมจากประชาชน และสื่อท้องถิ่นที่ทำหน้าที่เป็นนักสื่อสารสุขภาพ ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. แบบสอบถาม การทดสอบความเที่ยงตรง (validity) เมื่อสร้างคำถาม จัดรูปแบบและโครงสร้างของแบบสอบถามแล้ว ทีมวิจัยได้

ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญด้านสถิติและการประเมินหลักสูตร จำนวน 1 ท่าน ส่วนการทดสอบความเชื่อมั่น (reliability) ได้อาศัยวิธีการทดสอบก่อน (pre – Test) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน 1 ครั้ง โดยทดสอบกับกลุ่มประชากรทั่วไปที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างแล้วนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นโดยวิธีการใช้สูตรหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ทีมวิจัยใช้ฟังก์ชันการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือ (reliability analysis) ด้วยโปรแกรม คอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเป็นเครื่องมือในการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาหาค่าความเชื่อมั่น อยู่ระหว่าง 0.721- 0.762 กำหนดว่าถ้ามีค่า มากกว่าและเท่ากับ 0.700 แสดงว่ามีความเชื่อมั่น ซึ่งคำถามในแต่ละประเด็นอยู่ในช่วงดังกล่าว จึงถือได้ว่า คำถามในแต่ละประเด็นมีความน่าเชื่อถือสูง หากพิจารณาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่น 0.734 แสดงว่าแบบสอบถามทั้งฉบับมีความเชื่อมั่นสูงด้วยเช่นกัน

2. แบบวิเคราะห์เนื้อหาในการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบวิเคราะห์เนื้อหา ผู้วิจัยได้นำแบบวิเคราะห์เนื้อหาให้ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อมวลชน จำนวน 1 ท่านพิจารณาให้คำแนะนำเกี่ยวกับความครอบคลุมของประเด็นวิเคราะห์ ความชัดเจนของประเด็นและภาษาที่ใช้ และความเหมาะสมของแนวทางในการวิเคราะห์ ส่วนในการทดสอบความเที่ยงตรงของแบบวิเคราะห์เนื้อหา ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำแบบวิเคราะห์เนื้อหาไปทดสอบวิเคราะห์เนื้อหารายการวิทยุกระจายเสียงของสถานีวิทยุกระจายเสียงจำนวน 1 แห่ง และวิเคราะห์เนื้อหาทางหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น จำนวน 1 ฉบับ

จากนั้น จึงนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขวิธีการวิเคราะห์ให้ชัดเจน และสามารถวัดผลได้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ให้มากขึ้น

3. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ประชาชนการทดสอบความเที่ยงตรง (validity) เมื่อผู้วิจัยสร้างคำถาม จัดรูปแบบและโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างประชาชนแล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยนำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างประชาชนเสนอผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพ จำนวน 1 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมของเครื่องมือการวิจัย

4. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างสื่อท้องถิ่น การทดสอบความเที่ยงตรง (validity) เมื่อผู้วิจัยสร้างคำถาม จัดรูปแบบและโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างสื่อท้องถิ่นแล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยนำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างสื่อท้องถิ่นเสนอผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อมวลชน จำนวน 1 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมของเครื่องมือการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือเป็นแบบสอบถาม จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามทำการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยข้อมูลเชิงปริมาณจะวิเคราะห์สถิติภาคบรรยาย ได้แก่ ความถี่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพนั้นใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านการสื่อสาร เมื่อนำข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถาม และข้อมูล

เชิงคุณภาพที่ได้จากแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ประชาชนในการสื่อสารสุขภาพของสื่อท้องถิ่น แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างสื่อท้องถิ่น และแบบวิเคราะห์เนื้อหาสื่อท้องถิ่นมาสังเคราะห์และบูรณาการเข้าด้วยกันแล้ว และนำเสนอเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอนำเสนอการสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

การศึกษาศักยภาพของสื่อท้องถิ่นเพื่อการสื่อสารสุขภาพในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าวิทยุกระจายเสียงคลื่นหลัก มีศักยภาพในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้ (1) ผู้บริหารดำเนินการจัดผังรายการและสัดส่วนของรายการ ตามนโยบายของกรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งจะกำหนดสัดส่วนของเนื้อหาต่างไว้อย่างชัดเจน (2) ความร่วมมือจากหน่วยงานราชการจัดสรรเวลาให้หน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นร่วมผลิตรายการ (3) ความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ดำเนินการสำรวจความต้องการของประชาชนอย่างต่อเนื่อง (4) กระแสสังคมหรือสถานการณ์ทางสังคม ให้ความสำคัญต่อการนำเสนอเนื้อหาข่าวสารที่อยู่ในความสนใจของสาธารณชน (5) งบประมาณ มีจำนวนจำกัด จึงได้ผลิตรายการร่วมกันกับหน่วยงานราชการในท้องถิ่น **วิทยุชุมชน** มีศักยภาพในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้ (1) ผู้บริหารดำเนินงานด้านเนื้อหาตามนโยบายของ กสทช. แต่ขณะนี้ กสทช. ยังไม่มีความชัดเจนของกฎระเบียบ (2) งบประมาณสถานีวิทยุชุมชนไม่สามารถหารายได้จากการโฆษณาสินค้าและบริการได้ แต่สามารถหารายได้จากการสนับสนุนจากหน่วยงานหรือกลุ่มชุมชนได้ และใช้ทุนตนเอง (3)

เทคโนโลยีส่งกระจายเสียง ประสบปัญหาในด้านความทันสมัยและครอบคลุมของเทคโนโลยีการส่งกระจายเสียง (4) นักจัดรายการวิทยุชุมชนมักเป็นประชาชนในพื้นที่ ๆ จึงอาจทำให้นักจัดรายการวิทยุชุมชนขาดทักษะในการดำเนินรายการวิทยุให้มีความน่าสนใจ **เคเบิลทีวีท้องถิ่น** มีศักยภาพในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้ (1) ผู้บริหารสถานีเป็นผู้กำหนดนโยบายของสถานี กำหนดผังรายการต่าง ๆ ของสถานี (2) ความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ให้ความสำคัญกับเรื่องสุขภาพมากขึ้น แม้จะไม่มีรายการเกี่ยวกับสุขภาพโดยตรง แต่ก็สอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพในรายการต่าง ๆ **หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น** มีศักยภาพในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้ (1) ผู้บริหารเป็นผู้กำหนดนโยบาย สัดส่วนและเนื้อหาข่าว การปรับเปลี่ยนค่อนข้างยาก เนื่องจากมีรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาและมีกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน (2) ความนิยมของผู้อ่านประชาชนในท้องถิ่น ให้ความสนใจเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับท้องถิ่นน้อยลง (3) ความรู้ความชำนาญของผู้สื่อข่าวหรือ กองบรรณาธิการ การขาดความรู้และทักษะในการเขียนข่าวของผู้สื่อข่าว และ **หอกระจายข่าว** มีศักยภาพในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้ (1) ผู้นำชุมชนเป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทในการใช้ประโยชน์จากหอกระจายข่าว และนำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยทางหอกระจายข่าว (2) ความร่วมมือของชุมชน ประชาชนในชุมชนให้ความร่วมมือในการรับฟังข่าวสารผ่านหอกระจายข่าว และร่วมแสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชน

การศึกษายาทบาทของสื่อท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในฐานะเป็นกลไกของการสื่อสารสุขภาพ ไปยังประชาชนพบว่าวิทยุกระจายเสียงคลื่นหลักมีบทบาทในการแจ้งข้อมูลข่าวสาร และการให้ความรู้

โดยพบว่า เนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยที่น่าเสนอ ส่วนใหญ่มักนำเสนอตามสถานการณ์การเกิดโรค ในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งเป็นการนำเสนอตามฤดูกาล **วิทยุชุมชน** มีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้และ ข้อมูลด้านสุขภาพอนามัย และบทบาทในการให้ ข่าวสารด้านสุขภาพอนามัยแก่ประชาชนในท้องถิ่น **เคเบิลทีวีท้องถิ่น** มีบทบาทในการนำเสนอเนื้อหา ด้านสุขภาพอนามัยมีเนื้อหาหลากหลาย ประกอบด้วยรายการบันเทิง รายการวิชาการ รายการสังคม รายการบันเทิง เช่น รายการ ภาพยนตร์ รายการข่าว รายการวาไรตี้ เป็นต้น **หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น** มีบทบาทในการให้ข่าวสาร ด้านสุขภาพอนามัยและบทบาทในการให้ความรู้ ด้านสุขภาพอนามัย แต่พบว่า หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ไม่มีคอลัมน์ที่เกี่ยวกับสุขภาพโดยตรง และ **หอกระจายข่าว** มีบทบาทในการแจ้งข่าวสารและ ประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้านสุขภาพอนามัย เนื้อหา ข่าวสารที่ประกาศประกอบด้วย ข่าวสารจากทาง ราชการ ข่าวเกี่ยวกับสุขภาพ กิจกรรมจากสำนักงาน สาธารณสุขและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำ หมู่บ้าน และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน

การศึกษาปัจจัยที่เป็นปัญหาและอุปสรรค ในการสื่อสารสุขภาพในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า วิทยุกระจายเสียงคลื่นหลักสามารถสรุปปัญหาและ อุปสรรคได้ 4 ประเด็น ได้แก่ (1) นโยบายจาก ภาครัฐกรมประชาสัมพันธ์ได้กำหนดสัดส่วนของ เนื้อหาต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจน อาทิ ข่าว ความรู้ บันเทิง เป็นต้น ส่งผลให้ขาดความเป็นอิสระในการ ดำเนินการจัดผังรายการ (2) งบประมาณการขาด งบประมาณในการดำเนินงาน เช่น ขาดงบประมาณ สำหรับเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ในรายการ (3) ความนิยมที่ลดลงของกลุ่มผู้ฟังส่วนใหญ่เป็นวัยทำงาน

และผู้สูงอายุ ส่วนผู้ฟังในกลุ่มวัยรุ่นมีจำนวนลดลง (4) กระแสสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ประชาชน สามารถเข้าถึงสื่อได้มากขึ้น และสื่อมีความ หลากหลาย **วิทยุชุมชน** สามารถสรุปปัญหาและ อุปสรรคได้ 3 ประเด็น ได้แก่ (1) งบประมาณตาม ข้อกำหนดของคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ที่ห้ามสถานีวิทยุชุมชนหารายได้จาก การหาโฆษณาจากสินค้าหรือบริการ (2) เทคโนโลยี ส่งกระจายเสียงยังไม่ทันสมัย มักใช้เทคโนโลยีเดิม ส่งผลให้การส่งสัญญาณไม่ครอบคลุม (3) นักจัด รายการวิทยุชุมชน มักเป็นคนในชุมชน จึงขาด ทักษะในการดำเนินรายการวิทยุให้มีความน่าสนใจ **หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น** สามารถสรุปปัญหาและ อุปสรรคได้ 4 ประเด็น ได้แก่ (1) เนื้อหา การนำเสนอเนื้อหาข่าวมักผูกกับผู้สนับสนุน (2) ความนิยมของผู้อ่านประชาชนในท้องถิ่น นิยมอ่าน หนังสือพิมพ์ลดลง ส่งผลให้หนังสือพิมพ์ต้อง ปรับตัวเพื่อความอยู่รอด (3) ความรู้ความชำนาญ ของผู้สื่อข่าวหรือกองบรรณาธิการ ผู้สื่อข่าวขาด ความรู้และทักษะในการเขียนข่าว (4) ขาดผู้สื่อข่าว ในการเขียนข่าวที่เกี่ยวกับสุขภาพ **เคเบิลทีวีท้องถิ่น** สามารถสรุปปัญหาและอุปสรรคได้ 3 ประเด็น ได้แก่ การกำหนดเนื้อหารายการ มักกำหนดตาม ความต้องการของสมาชิก โดยไม่ได้คำนึงว่ารายการ ต่าง ๆ (2) การนำเสนอเรื่องสุขภาพมีน้อย แต่จะมี รายการที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ (3) เทคโนโลยี ยังใช้ เทคโนโลยีเดิมในการผลิตสื่อ และ **หอกระจายข่าว** สามารถสรุปปัญหาและอุปสรรคได้ 4 ประเด็น ได้แก่ (1) ผู้นำชุมชนผู้นำชุมชนยังขาดทักษะการพูด ที่ดี ขาดทักษะการสื่อสาร (2) ความร่วมมือของ ชุมชนประชาชนบางคนปฏิเสธการรับฟัง เพราะให้

เหตุผลว่า เสี่ยงจากหออกระจายข่าว ดังรบกวนการทำงานของตน (3) เทคโนโลยี ยังใช้เทคโนโลยีแบบดั้งเดิมในการนำเสนอ (4) การนำเสนอเรื่องสุขภาพนำเสนอเรื่องสุขภาพในปริมาณน้อย

การศึกษาความพึงพอใจ และความคาดหวังของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อการสื่อสารสุขภาพพบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิง มีอายุต่ำกว่า 20 ปี มีระดับการศึกษาสูงสุด คือ มัธยมศึกษาตอนปลายหรือหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประกอบอาชีพนักศึกษาหรือนิสิต ส่วนใหญ่เปิดรับข้อมูลด้านสุขภาพผ่านสื่อท้องถิ่นประเภทเคเบิลทีวีท้องถิ่น ในทุกวัน เป็นระยะเวลามากกว่า 2 ชั่วโมง เปิดรับข้อมูลข่าวสารผ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นนาน ๆ ครั้ง เป็น ระยะเวลา น้อยกว่า 15 นาที เปิดรับข้อมูลข่าวสารผ่านวิทยุกระจายเสียงคลื่นหลักนาน ๆ ครั้งเป็นระยะเวลา น้อยกว่า 15 นาที เปิดรับข้อมูลข่าวสารผ่านวิทยุชุมชนนาน ๆ ครั้งเป็นระยะเวลา น้อยกว่า 15 นาที เปิดรับข้อมูลข่าวสารผ่านหอกระจายข่าว นาน ๆ ครั้งในระยะเวลา น้อยกว่า 15 นาที โดยภาพรวมแล้วประชาชนกลุ่มตัวอย่างเปิดรับข่าวสารสุขภาพแล้วแต่เวลาวาง ประชาชนกลุ่มตัวอย่างเคยเปิดรับข้อมูลด้านสุขภาพอนามัยจากเคเบิลทีวีท้องถิ่น และเลือกเปิดรับข้อมูลด้านสุขภาพอนามัยจากสื่อเคเบิลทีวีท้องถิ่น เช่นกัน เหตุผลในการเปิดรับข้อมูลจากสื่อเพราะเข้าถึงง่าย โดยเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพทั่วไป

ประชาชนมีความพึงพอใจต่อสื่อท้องถิ่นในแต่ละด้านเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ อยู่ในระดับเฉย ๆ ได้แก่ (1) ด้านเหตุผลหรือปัจจัยของการเลือกใช้สื่อท้องถิ่น (2) ด้านประโยชน์และความสนใจในเนื้อหาสุขภาพในสื่อท้องถิ่น (3) ด้าน

ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สื่อท้องถิ่นเพื่อสุขภาพ (4) ด้านความเหมาะสมและคุณภาพของเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยด้านต่าง ๆ (5) ด้านจำนวนหรือปริมาณของเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยที่มีในสื่อท้องถิ่น

ทั้งนี้ ประชาชนกลุ่มตัวอย่างยังมีความพึงพอใจต่อการเปิดรับสื่อท้องถิ่นในการให้ความรู้เรื่องสุขภาพอนามัย ดังนี้ (1) หออกระจายข่าว ส่วนที่พึงพอใจ คือ ใกล้เคียง สะดวกในการเปิดรับ เนื้อหาชัดเจน เข้าใจง่าย คุณภาพเสียงดี ตรงกับความ ต้องการ ได้ยินทุกหลังคาเรือน (2) วิทยุชุมชน ส่วนที่พึงพอใจ คือ เข้าถึงได้ง่าย มีเนื้อหาบันเทิงคู่ไปกับเป็นรายการเพลง มีการพูดเนื้อหาสาระแทรกในการเปิดเพลงทำให้มีความน่าสนใจ (3) เคเบิลทีวีท้องถิ่น ส่วนที่พึงพอใจ คือ เนื้อหาเข้าใจง่าย น่าสนใจ เปิดรับทุกวัน

ส่วนความคาดหวังต่อสื่อท้องถิ่นในแต่ละด้านเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ อยู่ในระดับคาดหวังมาก ได้แก่ (1) ด้านเหตุผลหรือปัจจัยของการเลือกใช้สื่อท้องถิ่น (2) ด้านประโยชน์และความสนใจในเนื้อหาสุขภาพในสื่อท้องถิ่น (3) ด้านปัญหาและอุปสรรคในการใช้สื่อท้องถิ่นเพื่อสุขภาพ (4) ด้านความเหมาะสมและคุณภาพของเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยด้านต่าง ๆ (5) ด้านความคาดหวังต่อจำนวนหรือปริมาณของเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยที่มีในสื่อท้องถิ่น

นอกจากนี้ ยังพบว่า ความคาดหวังต่อการเปิดรับสื่อท้องถิ่นสามารถสรุปได้ 4 ประเด็น ดังนี้ (1) สื่อท้องถิ่นควรนำเสนอเรื่องสุขภาพมากกว่านี้ โดยเฉพาะเรื่องการดูแลสุขภาพและการป้องกันโรค (2) สื่อท้องถิ่นที่ควรมีบทบาทมากที่สุด คือ หออกระจายข่าว เพราะสื่อท้องถิ่นอื่น ๆ

อาจจะเข้าไม่ถึงประชาชนในทุกระดับ และควรพูดเป็นภาษาท้องถิ่นที่เป็นที่เข้าใจร่วมกัน เพราะเพราะประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ (3) รูปแบบรายการที่พึงประสงค์ควรเป็นรายการสนทนาหรือสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเรื่องนั้น ๆ เปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้าไปมีส่วนร่วมในการนำเสนอเนื้อหาเรื่องสุขภาพ (4) สื่อท้องถิ่นทุกประเภทควรพัฒนาเนื้อหารายการในเชิงเชิงคุณภาพ สื่อควรพัฒนารูปแบบการนำเสนอให้มีความน่าสนใจ ส่วนเชิงปริมาณ สื่อท้องถิ่นควรนำเสนอเรื่องสุขภาพอย่างต่อเนื่อง เหมาะสม เป็นรูปธรรม

สื่อท้องถิ่นที่เหมาะสมที่จะนำเสนอเรื่องสุขภาพสามารถเรียงตามลำดับได้ดังนี้ (1) หอกระจายข่าว เป็นสื่อที่มุ่งตรงถึงประชาชนใกล้ชิด เข้าใจง่าย ไม่ต้องเสียเวลามาก แต่พบว่านำเสนอเรื่องสุขภาพน้อยเกินไป และควรนำเสนอเรื่องโรคอื่น ๆ เช่น โรคตามฤดูกาล rome เป็นต้น (2) วิทยุชุมชนสามารถเข้าใจง่าย ใกล้ตัว และควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดรายการ (3) เคมิลทีวีท้องถิ่น เป็นสื่อที่มีทั้งภาพและเสียงสามารถอธิบายได้ชัดเจน น่าจะนำเสนอเรื่องสุขภาพได้ดีกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน (4) หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ควรเน้นการนำเสนอเรื่องการดูแลสุขภาพเบื้องต้น โรคภัยตามฤดูกาลอย่างต่อเนื่อง (5) วิทยุกระจายเสียงคลื่นหลัก นำเสนอเรื่องสุขภาพค่อนข้างน้อย มักนำเสนอการออกกำลังกาย ยาสมุนไพร

การแสวงหาแนวทางที่พึงประสงค์ในการใช้สื่อท้องถิ่นเพื่อการสื่อสารสุขภาพในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนี้ (1) แนวทางการสื่อสารสุขภาพที่พึงประสงค์ พบว่า

การปลูกฝังความคิดแก่สื่อท้องถิ่นว่า หน้าที่ในการให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยเป็นหน้าที่หนึ่งของสื่อท้องถิ่นที่พึงปฏิบัติการให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยในเชิงรุก การให้ข้อมูลหรือดำเนินการณรงค์เพื่อส่งเสริมสุขภาพอนามัยในชุมชนการพัฒนาคุณภาพของสื่อท้องถิ่น การเพิ่มความสม่ำเสมอให้ความรู้เรื่องสุขภาพอนามัยและต่อเนื่อง การประเมินทักษะด้านการสื่อสารและการประเมินความพึงพอใจจากผู้รับสารหรือประชาชน (2) เนื้อหาด้านสุขภาพอนามัยที่พึงประสงค์พบว่า ความรู้เรื่องการรับประทานอาหารที่นำไปสู่โรคต่าง ๆ ความรู้เรื่องโรคภัยไข้เจ็บ สาเหตุ การป้องกัน และผลกระทบ ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพในประเด็นต่าง ๆ ความรู้เรื่องยารักษาโรค ความรู้เท่าทันยา การโฆษณาชวนเชื่อของยาจากสื่อต่าง ๆ ความรู้เพื่อให้รู้เท่าทันยา และความรู้เรื่องครอบครัว การดูแลสมาชิกในครอบครัว (3) บทบาทที่พึงประสงค์พบว่า บทบาทในการให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย บทบาทในการณรงค์เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคภัยไข้เจ็บ บทบาทในการณรงค์และประสานความร่วมมือเพื่อสร้างความตื่นตัวเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพอนามัยของตนเองและชุมชนท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ ดังนี้ (1) ด้านผู้บริหารหรือผู้นำชุมชน ควรทำหน้าที่ในการกระจายข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพเพิ่มมากขึ้น (2) ด้านเนื้อหา วิทยุชุมชนเป็นธุรกิจมากขึ้น มุ่งเน้นการโฆษณาขายของมากเกินไป ควรนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพเพิ่มมากขึ้น (3) ด้านรูปแบบการนำเสนอ ควรมีความน่าสนใจมากกว่านี้ ส่งเสริมการอ่านให้เด็ก เพื่อเพิ่มจำนวนผู้อ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น (4) ภาาติเครือข่าย ควรมีการสร้างภาาติเครือข่ายเกี่ยวกับ

สุขภาพภายในชุมชน (5) นโยบายของรัฐ กสทช.
ควรเข้ามากำกับดูแลอย่างจริงจัง

อภิปรายผล

การอภิปรายผล สามารถนำเสนอตาม
วัตถุประสงค์ได้ดังนี้

ศึกษาศักยภาพของสื่อท้องถิ่นเพื่อ
การสื่อสารสุขภาพในภาคตะวันออก

ผลการวิจัยในประเด็นการส่งเสริมศักยภาพ
ของสื่อท้องถิ่นสอดคล้องกับผลการศึกษาของหนึ่ง
หทัย ขอผลกลาง^[18]ที่ศึกษาเรื่อง แนวทาง
การส่งเสริมศักยภาพของสื่อท้องถิ่นเพื่อการสื่อสาร
สุขภาพในภาคตะวันออกเชิงเนื้อหา ที่ว่า ศักยภาพ
ของสื่อท้องถิ่น ในด้านผู้บริหาร คือ ผู้บริหารเป็นผู้
กำหนดรูปแบบการนำเสนอของสื่อท้องถิ่น
ศักยภาพด้านคุณลักษณะของสื่อ คือ มีความ
น่าเชื่อถือ อยู่ใกล้ชิดประชาชน มีช่วงระยะเวลา
การนำเสนอที่แน่นอนและนำเสนอข้อมูลภายใน
ท้องถิ่น ศักยภาพด้านบริหารจัดการ ส่วนใหญ่มี
อิสระใน การดำเนินงานสามารถกำหนดรูปแบบ
และสัดส่วนเนื้อหาได้ตามต้องการ กล่าวคือ สื่อ
ท้องถิ่นในภาคตะวันออกมีศักยภาพในด้านผู้บริหาร
คือ ผู้บริหารเป็นผู้กำหนดรูปแบบการนำเสนอและ
ผังรายการต่าง ๆ ศักยภาพของสื่อ สื่อท้องถิ่นในภาค
ตะวันออกต่างมีความน่าเชื่อถือ เนื่องจากเป็นสื่อที่
ถูกต้องตามกฎหมายเกือบทั้งหมด และได้รับการ
ยอมรับจากประชาชน ศักยภาพในการบริหาร
จัดการ ส่วนใหญ่มีอิสระภาพในการบริหารจัดการ

ผลการวิจัยในประเด็นลักษณะของ
การสื่อสารที่เป็นเครื่องมือสำหรับการพัฒนาอย่าง
แท้จริง สอดคล้องกับแนวคิดของหนึ่งหทัย ขอผล
กลาง^[18]ที่ว่า สื่อท้องถิ่นต้องเปิดโอกาสประชาชน

เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสาร กล่าวคือ
วิทยุชุมชน และวิทยุกระจายเสียงคลื่นหลักเปิด
โอกาสให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้ามาจัดรายการ
ภายในสถานีได้ เช่น ประชาชนในชุมชน
สำนักงานสาธารณสุขสุขจังหวัดชลบุรี และ
โรงพยาบาลชลบุรี มาสามารถเข้ามาจัดรายการใน
สถานีได้ สำหรับกลุ่มผู้ฟังมีส่วนร่วมได้โดยการ
โทรศัพท์เข้ามาทางรายการ เพื่อร่วมเล่นเกม
ขอเพลงหรือถามตอบการป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ
ต่าง ๆ เช่น โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง และ
โรคมะเร็ง เป็นต้น การมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อ สื่อ
ท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมใน
การเป็นผู้ผลิตเนื้อหาด้านสุขภาพ อาทิ สถานีวิทยุ
ชุมชนหรือสถานีวิทยุกระจายเสียงคลื่นหลักเปิด
โอกาสให้หน่วยงานภาครัฐสามารถดำเนินรายการ
ในรูปแบบของตนเองได้ตามวันและเวลาที่กำหนด
เช่น สถานีวิทยุชุมชนคนบางปรอง FM 98.75
เมกะเฮิรตซ์สถานีวิทยุชุมชนอำเภอบ้านบึง และ
สถานวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัด
ชลบุรี หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เปิดโอกาสให้
หน่วยงานหรือผู้ที่สนใจที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ
สามารถเขียนข่าวเกี่ยวกับสุขภาพลงเผยแพร่ใน
หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นได้

ผลการวิจัยในประเด็นการสื่อสารชุมชนใน
ฐานะพื้นที่การสื่อสารสอดคล้องกับแนวคิดของ
กัจจกร หลุยยะพงศ์^[2]ที่ว่าเครือข่ายการสื่อสารเป็น
แนวคิดที่สนใจโครงสร้างและหน้าที่ของการเชื่อม
ร้อยการสื่อสารของบุคคลในกลุ่มหรือในชุมชน
เป็นการสื่อสารแบบบนลงล่าง กล่าวคือ
วิทยุกระจายเสียงคลื่นหลัก เป็นสถานีในกำกับของ
กรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งเป็นหน่วยงานของภาครัฐ
การกำหนดนโยบายการดำเนินงานต่าง ๆ กรม

ประชาสัมพันธ์เป็นผู้กำหนดนโยบาย และมอบหมายให้วิทยุกระจายเสียงคลื่นหลักหรือสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยปฏิบัติตาม ข้อดีของการอยู่ในกำกับของรัฐ คือ มีโครงสร้างการดำเนินงานที่ชัดเจน และมักได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ เนื่องจากเป็นหน่วยงานของภาครัฐเช่นเดียวกัน ส่วนข้อจำกัด คือ ขาดอิสรภาพทางความคิด เพราะถูกครอบงำทางความคิดจากส่วนกลาง การดำเนินงานที่ล่าช้าในบางขั้นตอน เพราะต้องแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบตามลำดับ

บทบาทของสื่อท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในฐานะเป็นกลไกของการสื่อสารสุขภาพไปยังประชาชน

ผลการวิจัยในประเด็นบทบาทของสื่อท้องถิ่นสอดคล้องกับผลการศึกษาของหนึ่งทัยขอผลกลาง^[18] ที่ศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมศักยภาพของสื่อท้องถิ่นเพื่อการสื่อสารสุขภาพในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ว่าสื่อท้องถิ่นมีบทบาทในการแจ้งข้อมูลข่าวสาร การให้ความรู้ และประชาสัมพันธ์ข้อมูลด้านสุขภาพอนามัยแก่ประชาชนในท้องถิ่น กล่าวคือ สื่อท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีบทบาทเช่นเดียวกับสื่อท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลการวิจัยในประเด็นสื่อท้องถิ่นในฐานะส่วนหนึ่งของโครงสร้างในระบบสังคมสอดคล้องกับแนวคิดของ พิระ จิรโสภณ^[12] ที่ว่า สื่อท้องถิ่นมีบทบาทหน้าที่ในการสอดส่องดูแลระแวดระวังให้กับสังคม กล่าวคือ สื่อท้องถิ่นต้องคอยรายงานข่าวด้านสุขภาพที่เกิดขึ้นในชุมชนสื่อท้องถิ่น ทั้ง 5 ประเภท ได้แก่ วิทยุกระจายเสียงคลื่นหลัก วิทยุชุมชน เคเบิลทีวีท้องถิ่น หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น และหอกระจายข่าว ต่างนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพ

ตามฤดูกาล เช่น การป้องกันโรคไข้เลือด การป้องกันยุงลายออกในฤดูฝน เป็นต้น รูปแบบรายการนำเสนอมีทั้งการเขียนข่าว การเขียนบทความ การประชาสัมพันธ์ สารณัฐ นำเสนอผ่านสื่อท้องถิ่นต่าง ๆ ภายใต้ข้อจำกัดของสื่อท้องถิ่นแต่ละประเภท

ผลการวิจัยในประเด็นบทบาทของสื่อท้องถิ่นไม่สอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง การแพร่กระจายนวัตกรรมของเกคินี จุฑาวิจิตร^[11] ในประเด็นเรื่องการเผยแพร่นวัตกรรม เนื่องจากสื่อท้องถิ่นไม่ได้มีบทบาทในการเผยแพร่นวัตกรรมหรือเรื่องความรู้ใหม่ ๆ เกี่ยวกับสุขภาพสู่ประชาชนเท่าใดนัก ส่วนใหญ่สื่อท้องถิ่นนำเสนอความรู้เดิม ๆ อาทิ การนำเสนอโรคตามฤดูกาล การป้องกันโรค การออกกำลังกาย เป็นต้น เช่น สถานีวิทยุชุมชนคนบางปรong FM 98.75 เมกะเฮิร์ตซ์ และสถานีวิทยุชุมชนอำเภอบ้านบึงที่นำเสนอข้อมูลสุขภาพจากเอกสารที่ได้รับจากหน่วยงานต่าง ๆ ไม่ได้นำเสนอความรู้ใหม่ บางครั้งก็เป็นการรับนโยบายจากภาครัฐมาเสียเป็นส่วนใหญ่ เช่น สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดชลบุรี ก็รับนโยบายการจัดผังรายการมาจากกรมประชาสัมพันธ์

ผลการวิจัยในประเด็นบทบาทการกำหนดวาระด้านสุขภาพของสื่อมวลชนในสังคมไทยไม่สอดคล้องกับแนวคิดของปาริชาติ สถาปิตานนท์^[11] ที่ว่า การกำหนดวาระและปัจจัยที่ผลักดันด้านประเด็นสุขภาพขึ้นสู่กระแสสังคมของสื่อท้องถิ่น กล่าวคือ สื่อท้องถิ่นไม่ได้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพที่เป็นประเด็นใหม่ที่ส่งผลกระทบต่อสังคม แต่สื่อท้องถิ่นนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพเรื่องเดิม เป็นการเตือนความทรงจำให้กับประชาชน มัก

ไม่มีความรู้ใหม่ สื่อท้องถิ่นไม่ได้มีส่วนในการผลักดันให้ประเด็นสุขภาพในท้องถิ่น เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์

ผลการวิจัยในประเด็นบทบาทของวิทยุชุมชนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ทองหล่อ เทียงธรรม^[3] ซึ่งศึกษาเรื่อง บทบาทของวิทยุชุมชนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน ที่ว่า วิทยุชุมชนเป็นสื่อกลางเชิญชวนให้คนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนากิจกรรมวิทยุชุมชนรับแจ้งจากประชาชนและเผยแพร่ข้อมูลสู่ประชาชน และสร้างโอกาสในการรับฟังแนวคิดการพัฒนาของประชาชนในชุมชนให้มากขึ้น กล่าวคือ วิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีบทบาทในการเชิญชวนในประชาชนในพื้นที่เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เช่น งานบุญ งานประเพณีตามเทศกาลต่าง ๆ พร้อมทั้งยังรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เพื่อนำมาพัฒนา รูปแบบรายการ เนื้อหา เพื่อให้ตรงกับความต้องการของประชาชน และยังเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดรายการ โดยนำเอาผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ หรือผู้ที่มีใจรักในการจัดรายการวิทยุมาร่วมจัดรายการวิทยุด้วยเช่นกัน

ปัจจัยที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการสื่อสารสุขภาพในภาคตะวันออกเฉียง

ผลการวิจัยในประเด็นปัจจัยแห่งความอยู่รอดของหนังสือพิมพ์ สอดคล้องกับผลการศึกษาของภูมิพิช ชมชื่น^[13] ซึ่งศึกษาเรื่อง ปัจจัยแห่งความอยู่รอดของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ศึกษาเฉพาะกรณีหนังสือพิมพ์ศรีราชา ที่ว่า หนังสือพิมพ์ศรีราชา มีการปรับตัวในการทำงานให้เข้ากับสภาพของการเมืองเศรษฐกิจและสังคมศรีราชา กล่าวคือ

หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ดาวแปดริ้ว จังหวัดฉะเชิงเทรา ก็มีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของตนเอง เช่นเดียวกัน โดยสามารถจำแนกได้ 2 ประเด็นคือ งบประมาณในการดำเนินงาน หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ดาวแปดริ้ว จังหวัดฉะเชิงเทรา กำหนดให้มีการโฆษณาสินค้าและบริการลงในหนังสือพิมพ์ เพื่อให้หนังสือพิมพ์อยู่รอด เพราะสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ค่าครองชีพเพิ่มสูงขึ้น การปรับตัวโดยกำหนดให้มีการโฆษณาสินค้าและบริการในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ดาวแปดริ้ว จึงเป็นทางเลือกที่นำมาปฏิบัติ และการขาดผู้เขียนข่าว ในอดีตหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ดาวแปดริ้ว นำเสนอคอลัมน์เกี่ยวกับสุขภาพ แต่เนื่องจากไม่มีผู้เขียนข่าวเกี่ยวกับสุขภาพ จึงจำเป็นต้องถอดคอลัมน์เกี่ยวกับสุขภาพออก และเพิ่มคอลัมน์เกี่ยวกับกฎหมายเข้าไปทดแทน เพื่อให้หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ดาวแปดริ้ว มีจำนวนหน้าครบตามกำหนด และคงรักษาเนื้อหาที่มีคุณภาพดั้งเดิม

ผลการวิจัยในประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการสื่อสารสอดคล้องกับผลการศึกษาของหนึ่งหทัย ขอผลกลาง^[18] ที่ศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมศักยภาพของสื่อท้องถิ่นเพื่อการสื่อสารสุขภาพในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ว่า ปัญหาและอุปสรรคในการสื่อสารสุขภาพได้แก่ การขาดความเป็นอิสระในการดำเนินรายการ ขาดงบประมาณในการนำเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพ อนามัย สื่อมวลชนขาดความรู้และประสบการณ์ ขาดทักษะในการผลิตเนื้อหาให้มีความน่าสนใจ กล่าวคือ ปัญหาและอุปสรรคในการสื่อสารของสื่อท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีลักษณะคล้ายกับปัญหาและอุปสรรคของการสื่อสารที่เกิดขึ้นในการสื่อสารสุขภาพของสื่อท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียง

ผลการวิจัยในประเด็นการพัฒนา
การดำเนินงานหอกระจายข่าว สอดคล้องกับผล
การศึกษาของนิชาวดี ตานีเหิง^[6] และนพรัตน์
ตันหยงทอง^[5]ที่ว่า หอกระจายข่าวส่วนใหญ่ใช้งาน
ไม่ได้ ขาดการสนับสนุนในระดับนโยบายจาก
ผู้บริหารอย่างจริงจัง ขาดบุคลากรหรือนัก
ประชาสัมพันธ์วิชาชีพในการปฏิบัติงาน ผู้ประกาศ
ข่าวไม่ได้รับการฝึกอบรม ยังไม่มีการแต่งตั้ง
คณะกรรมการหอกระจายข่าวระดับหมู่บ้านหรือ
แต่งตั้งผู้ประกาศข่าวโดยเฉพาะ กล่าวคือ การ
ดำเนินงานหอกระจายข่าวในภาคตะวันออก ยัง
ประสบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน คือ
บางจุดยังรับสัญญาณไม่ได้ เครื่องกระจายเสียง
ชำรุด ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถใน
การสื่อสารผ่านหอกระจายข่าว

ผลการวิจัยในประเด็นศักยภาพการใช้
ภาษาเพื่อการสื่อสารสอดคล้องกับผลการศึกษาของ
บัญชา เกียรติจรุงพันธ์ และณรงค์ วรรณจักร^[8] ที่ได้
ศึกษาเรื่อง สภาพปัญหาและการพัฒนาศักยภาพ
การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารของผู้ส่งสารทางหอ
กระจายข่าวหมู่บ้าน: กรณีศึกษาตำบลบ้านค้อ
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ที่ว่า ผู้ส่งสารทางหอ
กระจายมีความรู้น้อย ขาดทักษะในการสื่อสารที่ดี
กล่าวคือ หอกระจายข่าวในภาคตะวันออก ก็ประสบ
ปัญหาเช่นเดียวกัน คือ ผู้ส่งสารขาดทักษะใน
การสื่อสารที่ดี มักเป็นการอ่านข่าวจากต้นฉบับ
ไม่ได้มีการทำความเข้าใจก่อนการสื่อสาร ขาด
ทักษะในการจับประเด็นสำคัญ เพื่อสื่อสารให้
ถูกต้องตรงประเด็น อย่างไรก็ดี แม้หอกระจายข่าว
จะประสบปัญหาด้านการสื่อสาร แต่ประชาชนใน
ท้องถิ่นยังให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเข้าร่วม
กิจกรรมต่าง ๆ ที่สื่อสารผ่านหอกระจายข่าว

ความพึงพอใจและความคาดหวังของ ประชาชนในภาคตะวันออกที่มีต่อสื่อท้องถิ่นและ เนื้อหาสารเพื่อการสื่อสารสุขภาพ

ผลการวิจัยในประเด็นความพึงพอใจต่อ
หน้าที่ของสื่อท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวคิดของ
ยุบล เบญจรงค์กิจ^[14] ที่ว่า หน้าที่ของสื่อท้องถิ่นคือ
เสนอข่าว (information) เพื่อตอบสนองความ
ต้องการของมนุษย์ที่ต้องการรับรู้ข่าวสารความ
เป็นไปของสังคมกล่าวคือ สื่อท้องถิ่นในภาค
ตะวันออกทำหน้าที่ในการนำเสนอข่าวที่เกิดขึ้นใน
ท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นข่าวเกี่ยวกับสถานการณ์ทาง
การเมือง เศรษฐกิจ สังคม การศึกษาและสุขภาพ
โดยรูปแบบการนำเสนอข่าวจะแตกต่างกันออกไป
ตามประเภทของสื่อท้องถิ่น ซึ่งข่าวที่นำเสนอจะ
เป็นข่าวที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ทำให้ชุมชนท้องถิ่น
ให้ความสนใจเป็นอย่างมาก

ผลการวิจัยในประเด็นความพึงพอใจของ
ประชาชนที่มีต่อสื่อท้องถิ่นไม่สอดคล้องกับผล
การศึกษาของหนึ่งหทัย ขอผลกลาง^[18] ที่ศึกษาเรื่อง
แนวทางการส่งเสริมศักยภาพของสื่อท้องถิ่นเพื่อ
การสื่อสารสุขภาพในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ว่า
ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในระดับ
มาก ในบางด้าน ด้านคุณสมบัติของข้อมูลที่ได้รับ
จากสื่อท้องถิ่น ด้านประโยชน์ที่ได้รับจาก
การเปิดรับข่าวสารด้านสุขภาพอนามัยจากสื่อ
ท้องถิ่น ด้านคุณภาพของเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัย
ที่ได้รับจากสื่อท้องถิ่น กล่าวคือ ประชาชนภาค
ตะวันออกมีความพึงพอใจต่อสื่อท้องถิ่นในระดับ
ปานกลางหรือระดับเฉย ๆ ในทุกด้าน

ผลการวิจัยในประเด็นความพึงพอใจของ
ผู้ฟังต่อรายการวิทยุชุมชน สอดคล้องกับผล
การศึกษาของสุพจน์ สกุลธรรม^[16] ซึ่งศึกษาเรื่อง

ความพึงพอใจของผู้ฟังต่อการเปิดรับรายการวิทยุชุมชนเขตเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา ที่ว่า ปัจจัยที่ทำให้ผู้ฟังรายการวิทยุชุมชนในเขตเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรามากที่สุด คือ ข่าวสารชุมชน สารความรู้และรายการเพลง กล่าวคือ วิทยุชุมชนในภาคตะวันออกถือว่าได้รับความนิยมจากประชาชนในท้องถิ่นเป็นอย่างมาก เนื่องจากนำเสนอข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชน สารความรู้ที่เกี่ยวกับสุขภาพรูปแบบรายการมักจะเปิดเพลงและสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพเป็นประจำ เพราะเล็งเห็นว่าสุขภาพเป็นสิ่งสำคัญ เช่น สถานีวิทยุชุมชนคนบางปรong FM 98.75 เมกะเฮิรตซ์ มีการสำรวจความพึงพอใจของกลุ่มผู้ฟังอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำมาปรับปรุงรายการให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มผู้ฟัง กลุ่มผู้ฟังให้เหตุผลที่ชื่นชอบรายการว่า มีสารความรู้ ผู้จัดมีความรู้ มีทักษะการสื่อสารที่ดี

ผลการวิจัยในประเด็นการใช้ประโยชน์จากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย สอดคล้องกับผลการศึกษาของบัวผืน โตทรัพย์^[10] ซึ่งศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการเปิดรับฟังและความพึงพอใจของผู้ฟังที่มีต่อสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดสุราษฎร์ธานีเอฟ. เอ็ม. 89.75 เมกะเฮิรตซ์ ที่ว่า การใช้ประโยชน์เพื่อความบันเทิงและความเพลิดเพลิน กล่าวคือ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดชลบุรี ได้มีการสำรวจความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์ของกลุ่มผู้ฟัง โดยการโทรศัพท์สอบถามผู้ฟังโดยตรง พบว่า สาเหตุที่เลือกเปิดรับรายการของสถานีฯ เนื่องจากมีทั้งสาระ ความรู้ สามารถนำไปใช้ได้จริงทั้งต่อตนเองและญาติที่ป่วยเป็นโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง และการออกกำลังกาย นอกจากนี้ได้สารความรู้แล้ว ยังได้รับ

ความบันเทิง สามารถผ่อนคลายจากความเครียดจากการทำงานได้

แนวทางที่พึงประสงค์ในการใช้สื่อท้องถิ่นเพื่อการสื่อสารสุขภาพในภูมิภาคตะวันออกให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ผลการวิจัยในประเด็นแนวทางที่พึงประสงค์ในการใช้สื่อท้องถิ่นเพื่อการสื่อสารสุขภาพในภูมิภาคตะวันออกให้เกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับผลการศึกษาของหนึ่งหทัย ขอผลกลาง^[18] ที่ศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมศักยภาพของสื่อท้องถิ่นเพื่อการสื่อสารสุขภาพในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ว่า แนวทางที่พึงประสงค์ในการใช้สื่อท้องถิ่นเพื่อการสื่อสารสุขภาพในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้เกิดประโยชน์สูงสุดมีดังนี้ด้านการสื่อสารสุขภาพที่พึงประสงค์ควรปลูกฝังความคิดแก่สื่อท้องถิ่นว่าหน้าที่ในการให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยเป็นหน้าที่หนึ่งของสื่อท้องถิ่น ด้านเนื้อหาสุขภาพอนามัยที่พึงประสงค์ ได้แก่ ความรู้เรื่องอาหารที่นำไปสู่โรค ความรู้เรื่องโรคภัยไข้เจ็บ สาเหตุ อันตราย และผลกระทบ ด้านบทบาทที่พึงประสงค์ของสื่อมวลชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการสื่อสารสุขภาพได้แก่บทบาทในการให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยแก่ประชาชน การรณรงค์เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคภัยไข้เจ็บ การดูแลสุขภาพให้แข็งแรง และควรมีการสร้างเครือข่ายสุขภาพอนามัยภายในท้องถิ่น กล่าวคือ แนวทางที่พึงประสงค์ในการใช้สื่อท้องถิ่นเพื่อการสื่อสารสุขภาพในภูมิภาคตะวันออกมีความคล้ายกับแนวทางที่พึงประสงค์การใช้สื่อเพื่อการสื่อสารสุขภาพในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากกระบวนการดำเนินงานมีลักษณะคล้ายคลึงกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ผลการวิจัย พบว่า ความน่าสนใจของสื่อท้องถิ่นยังไม่น่าสนใจ เพราะเน้นการโฆษณามากเกินไป ไม่ตอบสนองความต้องการของผู้รับสาร การแก้ไขปัญหานี้ทำได้โดยการปลูกฝังจรรยาบรรณ และสร้างความเข้มแข็งแก่ภาคประชาชนในการตรวจสอบโฆษณา ทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ

1.2 ผลการวิจัย พบว่า ผู้นำชุมชนมีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดเรื่องสุขภาพผ่านหอกระจายข่าวน้อย ควรมีการจัดอบรมให้กับผู้นำชุมชนหรือผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้มีความรู้ และเทคนิคในการสื่อสารสุขภาพให้ตรงกับความต้องการของประชาชน เพื่อให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งต่อไป ควรใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อวิเคราะห์เนื้อหาของรายการวิเคราะห์โฆษณา เพื่อดูความเหมาะสมในเชิงคุณภาพของเนื้อหาสื่อเพื่อสุขภาพ

2.2 การวิจัยครั้งต่อไป ควรประเมินผลการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพของสื่อท้องถิ่นแต่ละประเภท เพื่อนำมาประกอบการพัฒนาสื่อท้องถิ่นให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- [1] เกศินี จุฑาวิจิตร. การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. พิมพ์ครั้งที่ 3. นครปฐม; 2548.
- [2] กำจร หลุยยะพงศ์. ประมวลสาระชุดวิชาปรัชญาวิทยาศาสตร์และการสื่อสาร

หน่วยที่ 10. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช; 2557.

- [3] ทองหล่อ เทียงธรรม. บทบาทของวิทยุชุมชนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี 2554; 3(2): 91 – 100.
- [4] ธวัช บุญนวล. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากการสื่อสารสุขภาพของประชาชนในอำเภอเมืองจังหวัดสุราษฎร์ธานี. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี; 2559.
- [5] นพรัตน์ ดันหยงทอง. การพัฒนาการดำเนินงานหอกระจายข่าวระดับหมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร [การค้นคว้าอิสระ วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น]. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2553.
- [6] นิชาวดี ตานีเห็ง. การพัฒนาการดำเนินงานหอกระจายข่าวชุมชนแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้. รายงานการวิจัย. ภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา; 2554.
- [7] นิยม ศิริวัฒน์. การใช้สื่อเพื่อดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพ ของกรมอนามัย [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. สาขาวิชาสื่อสารมวลชน]. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2541.
- [8] บัญชา เกียรติจรุงพันธ์ และณรงค์ วรรณจักร. สภาพปัญหาและการพัฒนาศักยภาพการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารของผู้ส่งสารทางหอกระจายข่าวหมู่บ้าน: กรณีศึกษา

- ตำบลบ้านค้อ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2550.
- [9] บุญเรือง เนียมหอม และกำพล ดำรงวงศ์. รูปแบบการพัฒนาการสื่อสารสุขภาพและนักสื่อสารสุขภาพด้านสื่อสิ่งพิมพ์. เครือข่ายห้องสมุดดิจิทัลแห่งประเทศไทย; 2550.
- [10] บัวผิน โตทรัพย์. พฤติกรรมการเปิดรับฟังและความพึงพอใจของผู้ฟังที่มีต่อสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดสุราษฎร์ธานีเอฟ.เอ็ม. 89.75 เมกะเฮิรตซ์. วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิต 2559; 10(2): 177 – 203.
- [11] ปาริชาติ สถาปิตานนท์. การสื่อสารสุขภาพศักยภาพของสื่อมวลชนในการสร้างเสริมสุขภาพ. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์; 2546.
- [12] พิระ จิรโสภณ. ประมวลสาระชุดวิชาปรัชญานิเทศศาสตร์และการสื่อสารหน่วยที่ 12. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช; 2557.
- [13] ภูมิพิช ชมชื่น. ปัจจัยแห่งความอยู่รอดของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น (ศึกษาเฉพาะกรณีหนังสือพิมพ์ศรีราชา) [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. สาขาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต (สื่อมวลชน)]. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; 2551.
- [14] ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ. การวิเคราะห์ผู้รับสาร. กรุงเทพฯ: .ที.พี. พรินท์; 2542.
- [15] ลักษณิ ไชยทองศรี. บทบาทของนิเทศศาสตร์ในการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ]. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2541.
- [16] สุพจน์ สกุลธรรม. ความพึงพอใจของผู้ฟังต่อการเปิดรับรายการวิทยุชุมชนเขตเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา. กรุงเทพฯ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง; 2552.
- [17] สุสันหา ยิ้มแย้ม. (2555). การพัฒนาระบบการสื่อสารสุขภาพด้านอนามัยเจริญพันธุ์สำหรับแรงงานข้ามชาติไทใหญ่. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ 2555. 4(4). 68 – 82.
- [18] หนึ่งหทัย ขอผลกลาง. แนวทางการส่งเสริมศักยภาพของสื่อท้องถิ่นเพื่อการสื่อสารสุขภาพในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี; 2556.
- [19] Ratzan, S.C. Health Communication: Challenges for the 21st Century. American Behavioral Scientist 1994. 38(2). 197–380
- [20] Sharf, B. F., & Street, R. L. Jr., (Eds.). The patient as a central construct in health communication research [Special issue]. Health Communication 1997; 9(1). 1 – 11.